

UPLYNULO 280 ROKOV OD NARODENIA VÝZNAMNÉHO HISTORIKA PREMONŠTRÁTSKEHO KLÁŠTORA SV. JÁNA KRSTITEĽA V JASOVE JOZEFA MALLYA (1744 – 1818)

Júlia KOTRUSOVÁ

Jozef Mallyó (alebo aj ako Jozef Vavrinec Malo, József Mallyó) sa narodil v Hliníku nad Váhom dňa 10. augusta 1744 do rodiny zemana Mateja Mallya a Kataríny, rodenej Haraiovej. Hoci skoro stratil otca, matke sa podarilo umožniť mu gymnaziálne štúdiá. Základné vzdelanie získal v Bytči. V roku 1753 ho matka ako deväťročného poslala študovať na gymnázium v Trnave. Neskôr v štúdiu pokračoval na kolégiu v Trenčíne, kde v rokoch 1758 – 1760. pod vedením jezuitov Mikuláša Rauschera, Martina Takácsa a Františka Katonu absolvoval gramatiku a poetiku. Do Komárna odišiel, aby sa naučil po maďarsky. V roku 1761 tu tiež na jezuitskom gymnázium ukončil štúdium rétoriky, v ktorom na podnet brata jeho starej mamy, jezuitu Bálinta Kériho a Pavla Szegediho S. J. pokračoval aj v Rábe. V Trnave študoval filozofiu a neskôr v roku 1765 aj cirkevné dejiny a rétoriku. V rokoch 1766 – 1767 študoval na univerzite aj právo. Počas letných prázdnin v roku 1767 vážne ochorel a nemohol pokračovať v štúdiu. Na jar v roku 1768 odišiel za svojím bratrancom, právnikom Jozefom Szakmárym do Levíc, u ktorého sa zaučal do právnej praxe. V roku 1770 sa vrátil do Trnavy, kde ukončil štúdium práva. V tom istom roku vstúpil v jasovskom kláštore do rehole premonštrátov.

V kláštore sa stal jeho tútorom prior, neskôr prepošt konventu Gerhard Csák (1780 – 1786). Dňa 30. novembra 1770 zložil sľuby. Sviatosť kňazstva prijal od spišského prepošta Jozefa Zbiska začiatkom decembra 1771. Prvú omšu Mallyó celebroidal dňa 12. januára 1772. Jasovský prepošt Andrej Sauberer (1745 – 1779) vymenoval Mallya dňa 7. októbra 1779 za archivára a knihovníka. Funkciu prevzal od premonštrátskeho kanonika Gabriela Fejéra. Podľa premonštráta Justina Manczosa jasovská knižnica v tom čase ešte neobsahovala veľké množstvo zväzkov, a preto práca knihovníka nebola náročná. Po smrti prepošta Sauberera dňa 30. novembra 1779 bol za jasovského prepošta dňa 7. marca 1780 vymenovaný Gerhard Csák. Nový prepošt poveril Mallya vedením novicov. V rokoch 1776 – 1778 bol správcom kaplnky sv. Anny v obci Rudník. Za dôležitý míľnik v živote Mallya považujeme jeho vymenovanie za farára v obci Poproč dňa 24. mája 1780, vo funkcii nahradil Martina Szalaya. Farnosť pre neho nebola neznáma a už pred vymenovaním za farára sa v nej spolupodieľal na pastoračnej činnosti, na čo poukazujú cirkevné matriky z rokov 1773 – 1777. V rokoch 1780 – 1810 pôsobil ako notár poddekanátu v Jasove. Od roku 1810 až do svojej smrti ako poddekan. Rehoľa premonštrátov, podobne ako mnohé ďalšie rády, bola zrušená Jozefom II. dňa 26. marca 1787. Jasovský konvent bol rozpustený a kanonici boli z kláštora nútení odísť. Členovia rádu ešte istý čas žili v kláštore, ale v roku 1792 bol kláštor zabratý a v tomto období došlo k vypuknutiu požiaru v kláštore a prelature. Premonštráti, ktorí spravovali farnosť, mohli na svojich miestach zotrvať. Medzi farárov, ktorí si zvolili túto možnosť patrili aj Mallyó.

Ako popročský farár pôsobil aj po opätovnom obnovení rehole Františkom I. dňa 12. marca 1802 a až do svojej smrti v roku 1818, dokopy 38 rokov.

Na jeseň v roku 1802 po obnovení rehole Františkom I. sa premonštráti vrátili do Jasova. Z 26 členov, ktorí kláštor opustili po jeho zrušení sa do neho vrátilo iba 15 členov. Prvým jasovským prepoštom po obnovení rehole sa stal Andrej Zásió. Po jeho smrti 30. novembra 1816 bolo v kláštore pre potreby jeho správy zriadené direktorium. Jedným z jeho členov bol aj Jozef Mallyó. V marci 1817 sa uskutočnili voľby jasovského prepošta, v ktorých kandidoval aj Mallyó, no neuspel a skončil až na treťom mieste. Prepoštom sa stal Maximilán Bernáth. Krátko na to sa Mallyó, odvolávajúc sa na svoj vysoký vek, vzdal funkcie v konvente. Podobne, aj napriek dohováraniu Martina Kovačiča Šenkvičského, odmietol aj pozíciu riaditeľa premonštrátskeho gymnázia v Košiciach, kde pôsobil ako učiteľ.

Jozef Mallyó je v historiografii považovaný za najvýznamnejšieho historika jasovského kláštora prvej polovice 19. storočia. Výsledkom jeho celoživotnej práce je rozsiahle dielo k dejinám najstarších uhorských premonštrátskych kláštorov *Brevvis Notitia Hungaricae Sacri Canonici et Exempti ordinis Premonstratensis*. Rukopis je uložený v opátskej knižnici v Jasove. Práca je zviazaná v tvrdej väzbe a obsahuje 180 obojstranne písaných listov.

Celoživotné dielo Jozefa Mallya je možné skúmať z viacerých perspektív. Bol aktívnym archivárom a knihovníkom. Jeho zásluhou boli po roku 1803 nanovo usporiadané archívy jasovského a leleského kláštora, ktoré sú dodnes považované za najlepšie zachované (možno aj vďaka systematickej práci rehoľných archivárov). Patril medzi významných odborníkov v diplomatike. Vyhotovil odpisy mnohých poškodených alebo slabo čitateľných listín zo súkromných archívov v Lelesi a Jasove. Premonštrátske kláštory pôsobili aj ako hodnoverné miesta, s čím súvisí aj rozsiahla diplomatická produkcia, ktorú Mallyó v prípade konventu v Jasove dobre poznal. Bol znály diplomatik a poznal listiny ostatnej uhorskej produkcie.

Po zrušení rehole v roku 1787 boli archívy jasovského a leleského kláštora dislokované najprv do Budína a neskôr do Jágra. Zásluhy Jozefa Mallya sú badateľné aj na prinavrátení pôvodnej jasovskej knižnice z Budína do Jasova, medzi nimi aj súbor inkunábul. Pred zrušením rehole Jozefom II. sa v knižnici nachádzalo okolo 1 046 zväzkov kníh. Mallyó inicioval budovanie novej kláštornej knižnice.

Jozef Mallyó patril medzi zanietých numizmatikov, o čom svedčí aj bohatá numizmatická zbierka, ktorej bol autorom. Je tiež právom označovaný aj za významného cirkevného historika svojej doby. Okrem dejín premonštrátov s dôrazom na jasovský kláštor venoval pozornosť aj pôsobeniu benediktínov v Krásnej nad Hornádom. Práca je dnes uložená v Maďarskej národnej knižnici. Mallyó sa zaujímal aj o kampanológiu, kde pozornosť venoval starobylému zvonu v Revúcej.

Jozef Mallyó bol kanonikom premonštrátskeho Kláštora sv. Jána Krstiteľa v Jasove. Svojím pôsobivým vzdelaním, ktoré získal prevažne na Trnavskej univerzite ho tiež môžeme považovať za významného vzdelanca svojej doby. Študoval filozofiu, rétoriku, cirkevné dejiny, právo a teológiu. Svojím najvýznamnejším a zároveň aj najrozsiahlejším dielom o dejinách premonštrátskych kláštorov v Uhorsku sa popri Karolovi Wágnerovi a Damiánovi Fuxhoferovi zaradil aj medzi popredných cirkevných historikov svojej doby. V kláštore, kde zastával pozíciu archivára a knihov-

níka, pôsobil ako kanonik od roku 1770. V rámci pastorácie pôsobil aj ako farár, najdlhšie vo farnosti v Poproči.

Dielo:

Abbatia Beatae Mariae Virginis de Széplak, Sacri et Exempti Ordinis Benedictinorum in comitatu Abau – Ujwariensis. (1811)

Observatio historico – critica de campana in ecclesia parochiali Nagy Röcze. (1802)

Cor vividum in quinquagenarii sacerdotalis honoris corona ornatum Praepositum Jazoviensem Andream Sauberer etc. Oratio Slavonica. Cassoviae b. r. (1776)

Brevis Notitia Hungaricae Sacri Canonici et Exempti ordinis Premonstratensis, olim Inclito Regno Hungariae florentissimi, quam ex fide diplomatum, manuscriptorum, necnon ex collectaneis editorum authorum adornavit J. M. etc (1817)

Použitá literatúra:

A Pallas nagy lexikona. XII. kötet. Magyar – Nemes. Budapest, 1896, s. 245.

Biografický slovník VI. (M – N). Martin : Slovenská národná knižnica, 2017, s. 125. ISBN 978-80-814-9079-8.

KURUC, Angelus Štefan. Jozef Malo a jeho *Brevis notitia circariae Hungaricae. In Notitiae historiae ecclesiasticae*, roč. 2, 2014, č. 2, s. 42 – 50. ISSN 1338-9572.

MANCZOS, Justin István. *Jászómindszent. Egy jászópremontrei plébánia története. Vázlat V. A jászómindszenti plébánosok névjegyzékéből: Mallyó József.* Jászómindszent, 1947, 43 s. (Rukopis)

SPILKA, Lőrinc Tibor. *A Jászóvári prépostság hiteleshelyi levéltárának "B" jelzetű protocoluma.* Budapest, 1938.

SPILKA, Lőrinc Tibor. *A Jászóvári premontrei kanonokrendi prépostság névtára az 1944-ik évre.* Jászóvár, 1944. 11 s.

SZINNYEI, József. *Magyar írók élete és munkái.* VIII. Budapest, 1901, s. 458.

TÓTH- SZABÓ, Pál. Mallyó József. In *Századok*, XXXV, 1901, s. 231 – 241.